

6. 8. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Posouzení úvěruschopnosti spotřebitele a následky jeho nesprávného posouzení pro poskytovatele úvěrů

Ve svém článku „Spotřebitelské úvěry a jejich aktuální trable“ z 3. října 2018 jsem na základě rozhodovací praxe finančního arbitra nastínil, že jedním z nejdůležitějších úkonů úvěrujícího při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele podle § 86 zákona č. [257/2016](#) Sb., o spotřebitelském úvěru (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“) je shromáždění důkazů, že posouzení úvěruschopnosti bylo provedeno řádně. [1] V tomto článku se nejprve detailně zaměřím na samotný proces posuzování úvěruschopnosti spotřebitele a následně čtenáře seznámím s následky, které mohou nastat, pokud toto posuzování nebude úvěrujícím provedeno, či bude provedeno vadně.

Úvodem připomínám, že zákon o spotřebitelském úvěru je transpozičním zákonem směrnice 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru, tzv. Consumer Credit Directive (dále jen „**CCD**“) a směrnice 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení, tzv. Mortgage Credit Directive (dále jen „**MCD**“). [2]

Podle čl. 8 ve spojení s bodem 26 odůvodnění CCD musí být před poskytnutím spotřebitelského úvěru poskytovatelem úvěru provedeno posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. Povinnost provést toto posouzení je povinností předmluvní a jeho provedení vždy prokazuje poskytovatel úvěru. [3] Ještě detailnější úpravu požadavků na posouzení úvěruschopnosti spotřebitele obsahují čl. 18 a 20 MCD, ke kterým Evropský orgán pro bankovníctví (dále jen „**EBA**“) vydal Obecné pokyny k posouzení úvěruschopnosti. [4] Česká národní banka při výkonu dohledu z těchto pokynů vychází i u spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení. [5]

Účelem povinnosti provést posouzení úvěruschopnosti spotřebitele je zajištění zodpovědného chování poskytovatelů úvěrů [6] a zároveň ochrana společnosti jako celku, která se nepřímo skrze státní rozpočet podílí na řešení spotřebitelovi neschopnosti splácet, jelikož ten i s osobami na něm závislými spadne do veřejné sociální sítě. [7]

Protože negativní následky nezřízeného poskytování úvěrů spotřebitelům nese celá společnost, klade již výše zmíněná evropská legislativa a EBA přísné požadavky na kvalitu posouzení úvěruschopnosti spotřebitele.

Podle výše uvedených pokynů EBA platí, že věřitel by zejména měl

- Zavést spolehlivé postupy pro posouzení schopnosti spotřebitele plnit závazky ze smlouvy o úvěru a vést o nich aktuální záznamy. Tyto postupy by měl pravidelně přezkoumávat.
- Prošetřit výši příjmu spotřebitele vč. analýzy jeho historie a výkyvů a tyto údaje ověřit.

V případě OSVČ prošetřit výši zisku a u osob s nepravidelnými příjmy si vždy vyžádat potvrzení o příjmu spotřebitele vystavené třetí stranou.

- Vést úplné záznamy o informacích, na základě kterých úvěr poskytl společně s vysvětlením kroků, které učinil při ověřování příjmu spotřebitele, a to nejméně po dobu trvání smlouvy o úvěru.
- Mít propracovanou smluvní dokumentaci, která v maximální možné míře zabraňuje zkreslení informací poskytovanými všemi smluvními stranami - věřitel, spotřebitel, zprostředkovatel.
- Zohlednit závazky spotřebitele z jiných úvěrů, jejich úrokové sazby a výši nesplacené jistiny, doklady o zpožděných platbách a přímo související daně a pojištění, běžné životní náklady spotřebitele a budoucí negativní scénáře, např. odchod do důchodu, zvýšení úrokových sazeb u úvěrů s pohyblivými úrokovými sazbami, odložené platby jistiny nebo úroku apod.

Pokyny EBA k posouzení úvěruschopnosti také upozorňují, že pro úvěrující, jež svou činnost v jakékoliv míře outsourcují, platí že *„konečnou odpovědnost za řádné řízení rizik souvisejících s outsourcingem nebo s činnostmi zajišťovanými externě nese vrcholné vedení instituce, která outsourcing využívá.“* [8]

Zákon o spotřebitelském úvěru, konkrétně jeho § 75 vyžaduje, aby úvěrující provozoval svou činnost s odbornou péčí. Aby byl tento požadavek splněn, není podle Nejvyššího soudu možné vycházet při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele pouze z *„objektivně nedoloženého osobního prohlášení dlužníka o jeho osobních, výdělkových a majetkových poměrech. Na tom nic nemění, že dlužník není evidován v databázích dlužníků.“*[9] Úvěrující by měl minimálně doložit potvrzení zaměstnavatele dlužníka o výši jeho mzdy, a využívat veřejně dostupné informace *„o životním a existenčním minimu a o průměrných výdajích obyvatelstva (databáze Českého statistického úřadu), a tyto porovnávat se známými nebo od spotřebitele zjištěnými (ne pouze tvrzenými) informacemi o jeho příjmech a výdajích.“*[10]

Sankcí za nesprávné posouzení úvěruschopnosti spotřebitele je podle § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru neplatnost úvěrové smlouvy, které se spotřebitel může dovolávat v tříleté promlčecí době, která běží ode dne uzavření smlouvy. Zároveň může dojít k sankcionování i v rovině správněprávní, jelikož poskytnutí spotřebitelského úvěru bez řádného posouzení úvěruschopnosti spotřebitele je přestupkem podle § 154 odst. 1 písm. e) zákona o spotřebitelském úvěru, za který hrozí uložení pokuty až do výše 20.000.000,- Kč.

Ústavní soud se ve svém nedávném nálezu zabýval otázkou, zdali by měla být poskytována ochrana právům věřitele ve vykonávacím řízení v případech, ve kterých byl úvěr poskytnut spíše s vidinou zisku z realizace zajištění a utvrzení dluhu, než z řádného splacení poskytnutého úvěru i s úroky.[11] Již dříve Ústavní soud rozhodl, že smlouvy o spotřebitelských úvěrech zajištěných biankosměnkami a smluvními pokutami ve výši desítek procent z dlužné částky nastupujícími v případě prodlení několika dnů či týdnů jsou v rozporu s dobrými mravy.

Podle judikatury Nejvyššího soudu je možné i ve vykonávacím řízení zkoumat, zdali úvěrová smlouva je či není v rozporu s dobrými mravy.[12] Tento závěr je ale možné učinit pouze při posouzení konkrétních okolností uzavření dané úvěrové smlouvy.

V případě posuzovaném Ústavním soudem byl dlužník po celou dobu nalézacího řízení pasivní, smluvní pokuta byla odstupňována a výše smluvního úroku (72 % a 98 %) byla soudem druhého stupně posouzena jako souladná s dobrými mravy, jelikož v sobě odrážela rizikovost závazku, u kterého absentovalo např. typické zajištění úvěru biankosměnkou.

Ústavní soud přímo nerozporoval hodnocení úvěrové smlouvy soudem druhého stupně, který na jeho základě zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně o zastavení exekuce, ale dodal, že *„posouzení*

rozpornosti smlouvy s dobrými mravy nemůže být založeno pouze na základě „objektivizovaného“ hodnocení jednotlivých parametrů úvěrové smlouvy.“^[13] Obecné soudy musí poskytovatelé úvěru vést k tomu, aby přesvědčivě zkoumali spotřebitelovu schopnost úvěr splatit. Toto zkoumání podle Ústavního soudu představuje princip, který by se měl uplatnit vždy „bez ohledu na to, zda je v nějakém zákoně výslovně zakotven, anebo nikoli.“^[14]

Pro poskytovatelé úvěru z citovaného nálezu Ústavního soudu vyplývá, že nezáleží jen na samotném obsahu smluvní dokumentace, tj. podmínkách konkrétního úvěru, ale také na splnění předšmluvní povinnosti provést řádné a důkazy podložené posouzení úvěruschopnosti žadatele o úvěr. V opačném případě se totiž může stát, že i přes pasivitu dlužníka v nalézacím řízení bude ve vykonávacím řízení rozhodnuto o rozporu smlouvy s dobrými mravy, což je důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. h) zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu.

Ukazuje se tak, že posuzování úvěruschopnosti spotřebitele hraje při poskytování úvěrů zcela klíčovou roli, jelikož následkem jeho vadného provedení může být zmaření celé transakce.

JUDr. Jakub Dohnal, Ph. D.,
advokát, partner

Luděk Plachký,
paralegal

[ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.](#)

V Jámě 699/1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 910 058 058
e-mail: office@arws.cz

^[1] K dispozici >>> [zde](#).

^[2] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. Dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS.

^[3] Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-449/13 ze dne 18. prosince 2014, bod 32 a 45.

^[4] Obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví k posouzení úvěruschopnosti ze dne 19. 8. 2015, sp. zn. EBA/GL/2015/11.

^[5] Viz poslední věta Sdělení ČNB o obecných pokynech k posouzení úvěruschopnosti ze dne 1. 6. 2015 k dispozici >>> [zde](#).

^[6] Tamtéž, bod 35.

^[7] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018.

^[8] Viz požadavky Evropského výboru orgánů bankovního dohledu (CEBS) k outsourcingu. Guideline 2, Guidelines on outsourcing, CEBS, 14. Prosinec 2006, K dispozici >>> [zde](#).

^[9] Tamtéž.

^[10] Tamtéž.

^[11] Nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. III. ÚS 4129/18.

^[12] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2018, sp. zn. 20 Cdo 3324/2017.

^[13] Nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. III. ÚS 4129/18.

^[14] Tamtéž.

Další články:

- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)
- [Převodní ceny v judikatuře a sporech se správcem daně](#)
- [Nový daňový režim ESOP v České republice od roku 2026. Posun k ekonomické realitě a mezinárodním standardům?](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Mezinárodní dožádání a lhůta pro stanovení daně: kritéria účelnosti, věcnosti a včasnosti v judikatuře](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Nová úprava kvalifikovaných zaměstnaneckých opcí](#)
- [Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc únor 2026](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)